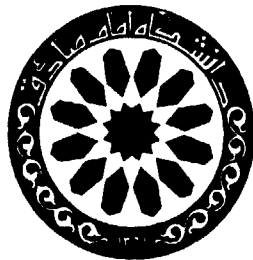

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۳۷۶
شماره ۴

دانشگاه امام صادق (ع)

دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم سیاسی

انقلاب فرهنگی در چین و تأثیر آن بر سیاست خارجی آن کشور

(آموزه‌هایی از فرهنگ انقلابی، انقلاب فرهنگی و سیاست خارجی چین)

۱۳۷۹ / ۲ / ۲۰

علیرضا طلائی مزرعه‌نو

مرکز اطلاعات و ارتباطات بین‌المللی
تاسیسات

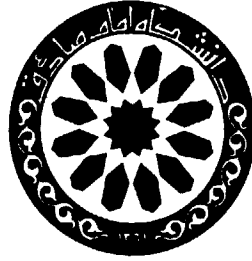
۵۴۰۷

استاد راهنما:

دکتر بهزاد شاهنده

تابستان ۱۳۷۸

۲۷۸۵۱

دانشگاه امام صادق علیه السلام

دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم سیاسی

انقلاب فرهنگی در چین و تأثیر آن بر سیاست خارجی آن کشور

(آموزه‌هایی از فرهنگ انقلابی، انقلاب فرهنگی و سیاست خارجی چین)

علیرضا طلائی مزرعه‌نو

استاد راهنما:

دکتر بهزاد شاهنده

استاد مشاور:

دکتر داود آقایی

تابستان ۱۳۷۸

کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری،
ترجمه، اقتباس و... از این پایان نامه کارشناسی ارشد
برای دانشگاه امام صادق علیه السلام محفوظ است. نقل
مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای علیرضا طلائی مزرعه نو

تحت عنوان انقلاب فرهنگی در چین و تأثیر آن بر سیاست خارجی آن کشور

(آموزه‌هایی از فرهنگ انقلابی، انقلاب فرهنگی و سیاست خارجی چین)

را از نظر شکل و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیوسته

پیشنهاد می‌کنند.

اعضای هیأت داوران نام و نام خانوادگی رتبه علمی محل امضاء

بهراد شاهنده

استادیار

دکتر بهزاد شاهنده

(۱) استاد راهنما:

استادیار

دکتر داود آقایی

(۲) استاد مشاور:

(۳) نماینده شورای

تحصیلات تکمیلی دانشکده:

(۴) اساتید ناظر:

جلال درخشه

دکتر جلال درخشه

(۱)

(۲)

تقدیم به:

ستاره‌های روشنی بخش که کشان زندگیم، پدر
و مادرم؛

و تقدیم به تو!

تقدیم به همه کسانی که قلبشان برای آزادی، پیشرفت
صلح و زندگی می‌تپد و آنها که دل در گرو ایرانی
آزاد، آباد و سر بلند دارند.
به پیروان اسلام زندگی
که اسلام یکی است، و آنها هم اسلام زندگی.

چکیده:

کشور چین از قرن ۱۸ تا اواسط قرن ۲۰ به شدت تحت تأثیر نفوذ قدرتهای استعماری قرار گرفت و ابهت و استقلال خویش را به عنوان یک امپراطوری، از دست رفته دید. از اوایل قرن بیستم، در حالی که تلاش زیادی از سوی نیروهای مختلف برای برقراری نظام جمهوری و مقتدر در چین انجام گرفت، ولی از هم گسیختگی گروه‌ها و منافع امرای محلی مانع از برقراری حکومتی فراگیر شد. شکاف و رقابت بین نیروهای ملی‌گرا و نیروهای کمونیستی، از دهه ۲۰ تا اواخر دهه ۴۰ به فرار ملی‌گرایان ضد کمونیسم به تایوان و موفقیت کمونیستها (انقلاب ۱۹۴۹) منجر شد. انقلابیون کمونیست به رهبری مائو، جامعه‌ای گسترده و پیچیده متشکل از نیروها و افکار متنوع را تحویل گرفتند. ایدئولوژی کمونیستی معتقد به جامعه‌ای بی طبقه، متکی بر حمایت توده‌ای و مخالف سرمایه‌داری خصوصی، آرمانهای خویش را در داخل بر نقش و حضور و حمایت توده‌ها و در خارج بر مبارزه با نظامهای سرمایه‌داری و جذب ملل مستضعف و محروم برای مقابله با امپریالیسم استوار نمود.

جدایی چین از هم پیمان خویش (شوروی) به منظور تأکید بر ایدئولوژی سوسیالیستی ناب و ایفای نقشی مستقل، با تأکید رهبری چین بر برنامه‌های اقتصادی درون‌گرایانه و متکی بر نیروهای توده‌ای توأم با تفاسیر و نگرشهای دیکتاتورمآبانه، به هم آمیخت و مشکلاتی را در اواخر دهه اول انقلاب بوجود آورد. انتقادات پیرامون اداره کشور متوجه رهبری و تندورهای انقلابی شد و در نیمه اول دهه دوم انقلاب مائو و اطرافیان رادیکالش را به انزوای عملی کشاند، در حالی که اصلاح‌گرایان میانه رو قدرت اجرایی و عملی را در دست گرفتند. سازندگی، اقتصاد و گسترش روابط با دولت‌های خارجی، از نقش و شهرت رهبری ایدئولوژیک، شعائر انقلابی و آرمانی کاست، چپ انقلابی در مقابل راست میانه رو قرار گرفت، در حالی که بقا و اقتدار مجدد خویش را در حذف و نابودی راست و تجدیدنظر طلبی می‌دید.

چپ تحت رهبری ایدئولوژیک انقلاب، به منظور پاسداشت آرمانهای توده‌ای و اشتراکی و امپریالیسم ستیزانه و حفظ انقلاب از خطر تجدیدنظر طلبی و سرمایه‌داری، در نیمه دوم دهه دوم انقلاب به انقلاب فرهنگی (۱۹۶۶) دست زد. آرمانگرایی انقلابی تشدید و واقع‌گرایی تضعیف شد، راست میانه رو از صحنه خارج و هرج و مرج و عدم امنیت داخلی توأم با نگرشهای افراطی و دشمن‌تراش، روابط خارجی را از هم گسیخت. مشکلات و مصائب ناشی از این پدیده چنان فراگیر بود که علیرغم حضور رهبری انقلاب (عامل اصلی) تصمیم به تعدیل انقلاب فرهنگی گرفته شد. با شروع دهه سوم انقلاب چین، اصلاح‌گرایان میانه رو به تدریج بازگشتند.

تعدیل این انقلاب و تجارب ناشی از آن، بیش از پیش چین را به واقع‌نگری سوق داد و چین اولین گامهای خویش را برای ورود به صحنه‌های سیاسی و اقتصادی جهان برداشت. در مجموع هر قدر که انعطاف‌ناپذیری ناشی از تأکید بر آرمانهای ایدئولوژی انقلاب، برای تاکتیکهای توسعه داخلی و گسترش روابط خارجی چین محدودیت‌آفرین و هزینه‌ساز بود، تساهل و انعطاف‌پذیری ناشی از تأکید بر واقع‌گرایی برای پیشبرد برنامه‌های توسعه و پیشرفت داخلی و گسترش روابط خارجی چین پرفایده و کم‌هزینه بود. کلمات کلیدی: (مائوئیسم، آرمانگرایی، تجدیدنظر طلبی، واقع‌گرایی، دنگیسم، عمل‌گرایی).

- پیشگفتار: ۱
- مقدمه ۲
- فرضیه تحقیق: ۳
- هدف: ۴
- پرسشهای مطروحه: (اصلی و فرعی) ۴
- روش تحقیق: ۵
- سازماندهی تحقیق: ۵
- بخش اول: انقلاب فرهنگی و محیط (سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، آموزشی) داخلی
- چین ۷
- فصل اول: کلیات و بحث مفهومی پیرامون انقلاب ایدئولوژی انقلاب فرهنگی و اندیشه‌های مائوئیستی ۸
- ۱-۱-۱: انقلاب، ایدئولوژی و انقلاب فرهنگی: ۹
- ۱-۱-۲: مفهوم مارکسیستی انقلاب فرهنگی (جدا از مفهوم انقلاب فرهنگی چین): ۱۰
- ۱-۱-۳: تعریف مائو از انقلاب فرهنگی: ۱۱
- ۱-۱-۴: مفهوم کلی انقلاب فرهنگی چین (cultural Revolution): ۱۲
- ۱-۱-۵: ایدئولوژی و اندیشه‌های مائوئیستی: ۱۳
- ۱- بررسی مفهوم ایدئولوژی و جوانب آن: ۱۳
- ۲- توتالیتاریسم و ایدئولوژی انقلاب چین ۱۴
- ۱-۱-۶: ساختار فکری مائو و ایدئولوژی وی: ۱۷
- ۱- تقدم روستاها بر شهرها: ۱۹
- ۲- انقلاب دهقانی: ۲۰
- ۳- تقدم ارتش سرخ بر عملیات توده‌ای: ۲۰
- ۴- تقدم شور انقلابی بر مهارت فنی: ۲۱

- ۵- اهمیت تعهد و عقیده به عنوان روبرو در امر تولید: ۲۲
- ۱- ۱- ۷: مناهیم دموکراسی، طبقه و جنگ در اندیشه مائو: ۲۳
۲۵. □ جمع بندی: ۲۵
- فصل دوم: پیش زمینه‌های انقلاب فرهنگی چین (بررسی تجاری که به انقلاب فرهنگی منجر شد). ۲۷
- ۱- ۲- ۱: اوضاع سیاسی، اجتماعی چین تا قبل از قدرت‌یابی کمونیستها: ۲۷
- ۱- ساختار سیاسی، اجتماعی چین تا قبل از قرن ۲۰: ۲۸
- ۲- بروز بحران در ساختار سیاسی، اجتماعی چین و ظهور گروه‌های جدید: ۲۹
- ۳- شروع اصلاحات در اوایل قرن بیستم و انقلاب ۱۹۱۱، زوال سلطنت: ۳۱
- ۱- ۲- ۲: ظهور جنبش‌های ملی‌گرا و کمونیستی و موفقیت جنبش کمونیستی در نفوذ به ساختارهای سیاسی و اجتماعی چین تا قبل از انقلاب ۱۹۴۹: ۳۲
- ۱- تقابل نیروهای جبهه ملی با کمونیستها و شرایط سیاسی، اجتماعی موفقیت کمونیستها ۳۳
- ۲- کمونیستها و استراتژی بسیج توده‌ای مائو: ۳۵
- ۱- ۲- ۳: انقلابیون کمونیست و اداره جمهوری خلق چین ۱۹۴۹: ۳۷
- ۱- ۲- ۴: تجاری که به انقلاب فرهنگی ختم شد: ۴۰
- ۱- اولین تجربه انقلابیون: ظهور چالش در عملکردها و ایدئولوژی حاکم بر حزب کمونیست در دو حوزه (۱) داخل چین (۲) خارج چین ۴۰
- ۲- سرنوشت اولین تجربه: ۴۲
- ۳- چالش در حوزه خارج و رابطه آن با اولین تجربه: ۴۴
- ۴- دومین تجربه انقلابیون: طراحی برنامه فراگیر برای پیشرفت چین از سوی رهبری حاکم با تأکید بر نظرات خود محورانه. ۴۵

- ۴۷ ۵- سومین تجربه انقلابیون:
- ۵۱ ۶- جنبش آموزش سوسیالیستی (در ادامه سومین تجربه):
- ۱- ۲- ۵: شروع تقابل بین راست تجدیدنظر طلب و چپ انقلابی در حوزه اجرای
 ۵۲ فرامین جدید مائو:
- ۱- اتمام حجت مائو: ۵۴
- ۲- خروج مائو و چپ از انزوا و عملی و برقراری توازن سیاسی با
 راست و در نهایت ایجاد انقلاب فرهنگی: ۵۵
- فصل سوم: وقوع انقلاب فرهنگی و بررسی اهداف و اصول آن: ۵۷
- ۱- ۳- ۱: چهارمین تجربه انقلابیون: (تسخیر جو سیاسی و اجتماعی چین توسط
 مائو و طرفداران چپ و رادیکال او): ۵۷
- ۱- خیزش چپ در دست زدن به انقلاب فرهنگی: ۵۸
- ۲- انتشار بیانیه توسط راست در حزب برای محدود کردن انقلاب
 فرهنگی و عکس العمل شدید چپ: ۶۰
- ۳- بازگشت مائو به پکن و آماده شدن برای انقلاب فرهنگی: ۶۱
- ۴- اعلام منشور انقلاب فرهنگی: ۶۲
- ۱- ۳- ۲: ابزار مائو برای پیشبرد انقلاب فرهنگی: ۶۳
- ۱- ۳- ۳: اصول و اهداف انقلاب فرهنگی: ۶۴
- ۱- اصل اولویت تعهد: ۶۵
- ۲- اصل آزاد سازی توده‌ها و عموم مردم در دفاع از انقلاب سوسیالیستی
 و آرمانهای حزب و بسیج آنها در کمیته‌های انقلاب فرهنگی: ۶۵
- ۳- اصل تلفیق آموزش با عمل و تلفیق کار فیزیکی و کار فکری: ۶۶
- ۴- اصل مبارزه با بورژوازی و تمایلات سرمایه‌داران در راست: ۶۷
- ۵- اصل مبارزه با بوروکراسی، با دفاع از نظام عدم تمرکز اداری: ۶۸
- ۶- اصل دگرگونی در نظام آموزشی: ۶۸

- ۶۹ □ جمع بندی :
- فصل چهارم : انقلاب فرهنگی و تحول ساختاری (سیاسی، نظامی، اداری، آموزشی، اقتصادی) ۷۳
- ۱- ۴- ۱ : انقلاب فرهنگی و تحول در ساخت سیاسی : دگرگونی در حزب و کادرهای سیاسی و قانون اساسی ۷۴
- ۱- سابقه ساختار سیاسی : ۷۴
- ۲- انقلاب فرهنگی و تحول در حزب : ۷۶
- ۳- انقلاب فرهنگی و تحول در قانون اساسی : ۷۷
- ۱- ۴- ۲ : انقلاب فرهنگی و تحول در جایگاه نظامیان و ارتش : ۷۹
- پایان موج اول انقلاب فرهنگی (۶۹- ۱۹۶۶) و تحول مجدد در ارتش : ۸۲
- ۱- ۴- ۳ : انقلاب فرهنگی و تحول اداری، آموزشی : ۸۳
- انقلاب فرهنگی و تحول در نظام آموزشی : ۸۶
- بازگشت تدریجی راست گرایان و تحول مجدد در نظام آموزش ۸۸
- ۱- ۴- ۴ : انقلاب فرهنگی و تأثیرات اقتصادی آن ۸۹
- ۱- ۴- ۵ : سرنوشت کلی انقلاب فرهنگی به عنوان چهارمین تجربه عمده انقلابیون چین ۹۴
- ۱- وقوع انشعاب در روند انقلاب فرهنگی ۹۵
- ۲- بازگشت مجدد راست تجدید نظر طلب و توازن بین چپ انقلابی و راست، (در ادامه چهارمین تجربه عمده انقلابیون) ۹۷
- جمع بندی تجربه انقلاب فرهنگی و پیدایش چین نوین ۱۰۰
- بخش دوم □ انقلاب فرهنگی و تأثیرات ادواری آن بر سیاست خارجی چین ۱۰۴
- فصل پنجم : پیش درآمدی بر سیاست خارجی چین و بررسی نقش عناصر و

- ۱۰۵ ساختارهای داخلی و خارجی مؤثر بر آن :
- ۲-۵-۱: بحث کلی پیرامون رابطه عوامل و ساختارها داخلی و خارجی با سیاست خارجی ۱۰۶
- ۱- رابطه ساختارها و عوامل داخلی با سیاست خارجی : ۱۰۶
- ۲- رابطه ساختار بین المللی با سیاست خارجی کشورها : ۱۰۷
- ۳- بررسی عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر سیاست خارجی
- چین : ۱۰۸
- (۱) عوامل و عناصر داخلی : ۱۰۸
- (۲) ایدئولوژی و رابطه آن با سیاستگزاری خارجی : ۱۱۰
- (۳) نقش ایدئولوژی (به عنوان یک عامل درونی) بر سیاست خارجی چین : ۱۱۲
- الف : ایدئولوژی رسمی در چین و ارتباط آن با سیاست خارجی آن
- کشور : ۱۱۲
- ب : ایدئولوژی غیررسمی در چین و ارتباط آن با سیاست خارجی آن
- کشور : ۱۱۵
- جمع بندی عناصر و عوامل داخلی مؤثر بر سیاست خارجی چین (۱۹۹۵) -
- (۱۹۴۹) ۱۲۰
- ۲-۵-۲- عوامل و عناصر خارجی یا بین المللی مؤثر بر سیاست خارجی
- چین : ۱۲۲
- الف : خط مشی ها و سیاست قدرت بزرگ؛ ۱۲۳
- ب : ساختار نظام بین الملل یا سیستم بین المللی : ۱۲۴
- ج : حوزه منافع، علائق و قدرت نسبی چین در خارج و محاسبات چین از آن
- موارد؛ ۱۲۵
- فصل ششم : وقوع انقلاب فرهنگی و تأثیر مرحله اول این انقلاب بر سیاست خارجی

- چین (۷۰-۱۹۶۶)..... ۱۲۹
- ۲-۶-۱: مروری کوتاه بر سیاست خارجی چین قبل از انقلاب فرهنگی: ۱۲۹
- جمع بندی: ۱۳۹
- ۲-۶-۲: وقوع انقلاب فرهنگی و تأثیرات آن بر سیاست خارجی چین: ۱۴۱
- ۱- عوامل داخلی مؤثر بر سیاست خارجی چین در مرحله اول انقلاب فرهنگی: ۱۴۲
- ۲- عوامل خارجی مؤثر بر نحوه سیاست خارجی چین در دوره انقلاب فرهنگی (۷۰-۱۹۶۶): ۱۴۸
- ۲-۶-۳: تأثیر انقلاب فرهنگی بر حوزه روابط خارجی چین (توضیح مصداقی): ۱۵۴
- ۱- انقلاب فرهنگی و روابط با دو ابرقدرت شرق و غرب (۱۹۷۰- ۱۵۵
- ۱۹۶۶): ۱۵۵
- ۲- دوره اول انقلاب فرهنگی و روابط خارجی چین در حوزه آسیا: ۱۵۸
- ۳- انقلاب فرهنگی و روابط چین با آفریقا: ۱۶۰
- ۴- انقلاب فرهنگی و تحول در سیاست خارجی چین در خاورمیانه: ۱۶۱
- فصل هفتم: دوران تعدیل انقلاب فرهنگی و تأثیر آن بر سیاست خارجی چین (۱۹۹۰- ۱۶۵
- ۷۶-۱۹۷۰)..... ۱۶۵
- ۲-۷-۱: پیش زمینه‌های درونی مؤثر در تغییر سیاست خارجی چین در دوران تعدیل انقلاب فرهنگی: ۱۶۷
- ۲-۷-۲: تعدیل انقلاب فرهنگی، زمینه ساز تحول در اصول پیشین سیاست خارجی چین: ۱۷۰
- ۱- تعدیل انقلاب فرهنگی لازمه تحول در سیاست خارجی

- چین: ۱۷۱
- ۲) - تحول در افکار عمومی برای تغییر سیاست خارجی در دهه سوم انقلاب چین: ۱۷۲
- ۳ - نقش وضعیت اقتصادی و تبعات اجتماعی آن در تحول در سیاست خارجی چین و آمادگی افکار عمومی: ۱۷۳
- ۲- ۷- ۳: عوامل مهم تغییر استراتژی سیاست خارجی چین در دوره تعدیل انقلاب فرهنگی: ۱۷۵
- ۲- ۷- ۴: توجهات درونی تحول در استراتژی جدید چین و ایالات متحده در قبال یکدیگر (دهه ۷۰): ۱۷۸
- ۱ - تأثیرات جانبی روابط چین و ایالات متحده در دوره تعدیل انقلاب فرهنگی (۱۹۷۰ - ۷۶): ۱۸۱
- ۲- ۷- ۵: دوره تعدیل انقلاب فرهنگی و تأکید چین بر سوسیالیسم و تداوم تقابل با اتحاد شوروی: ۱۸۶
- ۲- ۷- ۶: تعدیل انقلاب فرهنگی و روابط چین با اروپای غربی و ژاپن: ۱۸۹
- ۲- ۷- ۷: تعدیل انقلاب فرهنگی و تحول در روابط چین با جهان سوم: ۱۹۱
- ۲- ۷- ۸: دوره تعدیل انقلاب فرهنگی و تحول در حوزه روابط چین با آسیا: (بررسی چند نمونه مهم): ۱۹۴
- ۱ - تحول در روابط با چینهای ماوراء بحار: ۱۹۵
- ۲ - تعدیل انقلاب فرهنگی، چین و آس آن: ۱۹۵
- روابط با هند: ۱۹۷
- ۲- ۷- ۹: تعدیل انقلاب فرهنگی و روابط با آفریقا: ۱۹۸
- ۲- ۷- ۱۰: تعدیل انقلاب فرهنگی و استراتژی سیاست خارجی چین در خاورمیانه و مسئله فلسطین ۱۹۹
- تعدیل انقلاب فرهنگی و تحول در استراتژی چین پیرامون مسأله

- ۲۰۲ فلسطین :
- ۲۰۴ □ جمع بندی فشرده بخش دوم :
- ۲۰۷ نتیجه گیری نهایی :
- ۲۱۰ فهرست منابع فارسی :
- ۲۱۵ فهرست منابع انگلیسی :